

skúli fær eitt kapitull fyrri seg, laðaður upp av høgðum gróti, sum landnýrðingurin hevur tært cystanfyri og norðanfyri í hundrad ár, og við einari skúlastovu. Teir triggir klassarnir gingu í skúla annan hvønn dag, og tað bar væl til. Virðing stóð um lærara og skúla. Lærgreininir vóru ikki so nógv, men tað, sum varð lært, var væl lært. Stuttligt er at siggja dømi um rokni-stykki í 3. parti av N. Anderssen, sum so nógvir føroyingar hava stríðst við. Tey eru ikki hvørs mans føri at rokna í dag.

Eftir frásøgnina um skúlan kemur eitt kapitull um ungdom og ungdomsliv, og haðan ber leiðin natúrliga yvir í tað livandi og mennandi Ungmannafelagið Norðstjørnuna, stovnað í 1941. Endamálið var greitt og soljóðandi:

«Felagið vil arbeiða fyrri frælsi og framburði á føroyskum grundarlagi. Felagið vil syrgja fyrri, at føroyskt mál verður nýtt og hevur fyrsta rætt í felagnum.»

Háborin endamálið hava ikki trott millum tann norðasta ungdomin í Føroyum. Felagið hevði eisini dirvi til at mæla Føroya Løgtingi til, at Føroya søga 1. í Jóannes Patursson hevði skrivað, skuldi vera lærugrein í fólkaskúlanum. Um tað mundið búðu næstan 300 fólk við Gjógv. Tað stóð ikki á at fáa skrivað út 325 partabrøv og at fáa 8.000 kr. til dansistovu ella samkomuhús. Í hesum stóra hugsjónarliga samanhangi sleppur rithøvundurin ikki undan at lata væl kenda alskín til móðurmálið koma til sjónar. Og tað móðurmálið dugir hann væl. Tað ber næstan ikki at sleppa undan hesum reglum:

«Fyrri mer er tað so sjálvsagt, í móðurmálið er dýrmætta ogn okkara, sum vit eiga at virða, varðveita og menna til komandi ættir, meðan vit eru uppi á døgum, tí tann dag, móðurmálið verður kvalt á mannammuni, doyri Føroyingurin í Føroyum.

Tað er heldur einki at taka seg aftur í, at føroyskt mál hevur havt góð kor í heimbygðini, longu meðan eg var smádrongur og fyrri ta tíð, og sjálur havi eg mínar hugsanir um, hví so man hava verið.

Eg veit væl, at hetta er eitt viðkvæmt samrøðuevni...»

Jú, rett hevur Petur Jacob. Í Føroyum fór so nógv av lagi av ólíkindum - so nógv, at sjálvt móðurmálið gjørdist «eitt viðkvæmt samrøðuevni».

Lív og stríð

Lívið skuldi livast hvønn dag, og bara við strævnunum arbeiði fekt hitt dagliga breyðið. Natúrligt er, at nógv verður gjørt burtur úr seyðinum og øllum, sum hevði við hann at gera: um kenning, røktingarmenn og tað næstan rituella »at

hyggja eftir seyði». Upp í tað hoyrir sjálvsagt alt um fjallgongu (værgongu og heystfjöll), seyðabýti og fletting. Sum øll minnst, var altíð ein serligur dómur yvir seyðabýtinum tey myrku og ikki altíð líka góðsligu heystkvöldini, tá ið menn gingu í myrkrinum við »flagermús« og lummalykt og lyftu, handlaðu og syftu og fóru til hús. Tað bar næstan til í myrkrinum at fylgja monnum eftir glóðunum frá sigarettunum, so sum Petur Jacob minnst. Summir flettu í kjallaranum, men helst líka nógvir á køksgólvinum.

Ein partur av heystmyndini var haruskjótningin, tá ið menn væl fyrri dag hulisliga lúrdur seg niðan um garðarnar; allir vildu vera fyrstir. Dagarnar fyrri og kvöldið fyrri hevði Sivar jarnsmiðurin hugt eftir byrsunum. Tá kundu stórir dreingir vera við til at bera. Um eina slíka harufurð, tá ið Petur Jacob gekk seg í óföri oman fyrri Miðbotn á Ambadali, hevur hann eina ógvuliga dramatiska og sera persónliga fortalda frásøgn. Og hann er ikki í iva um, hvaðan hjálpin kom.

Tey seinastu kapitlini eru um Neytini, sum í hvørjari bygd í Føroyum mundu vera eitt álít hjá teimum flestu. Alt, sum hevði við neyt at gera, var ein mentan fyrri seg - og av hesari mentan vóru kanska neytakonurnar og næstan ótrúliga knoss teirra sjálvi ímyndin. Tær høvdu eisini annað at gera enn at ganga til neyta. Menninir vóru burtur, og í flestum húsum vóru fleiri børn, í summunum nógv.

Alt arbeiðslív hekk natúrliga saman. Útróður og fiskiskapur mundu tó fram um alt annað vera livsvinnuvegur Gjáarmanna. Langt er ikki út á Norðhavins víddir. Útróðurin verður lýstur í næsta bindi, so umrøðan av tí mentunarforminum verður at biða.

Fuglurin var ein týðandi partur av livsgrundarlagnum hjá Gjárólki. Funningsmenn eiga tey flestu bjørgini vestanfyri; Gjárarmenn eiga Búgván. Vit fáa at vita, at teir kundu fáa einar 4000-5000 fuglar um árið, tá ið roynt varð í Búgvánunum og í Funningsbjørgunum. Saltaður fuglur var drúgvur døgverðamatúr at eiga niðurfyrri. Eg haldi meg tó vita, at søgan um »statussymbol« Gjárarmanna verður søgd í einum øðrum bindi. Og Petur Jacob skuldi ikki verið langt frá monnum at sagt ta søguna.

Tað, ið eftir kemur

Nevnast skal her, at aðrir partur um arbeiðslív vera í næsta bindi. Í hesum ummæli er, sum nevnt í fyrstani, verri enn so alt tikið við - tó høvudsinnihaldið og ein lýsing av tí.

Tann, ið saknar summar partar av bygðarlívinum, kann gleða seg til bind 2. Tað byrjar við einum longum kapitli um Torvið og

Bygdarmynd av teinum niðastu húsum Sunnan fyrri Ánna. Húsinu eru frá vinstru: Niðri í Geil, Jákupsstova, Nýggjastova (takið og skjóldurin koma undan). Framman fyrri tey standa húsin hjá Jóan Jakku Olsen, og høgrumegin kemur takið á Jógvanstovu undan. Handast til høgru er Niðari Hoygarður. Á myndini sæst eisini Niðara Brúgv

torvareiðið - í øllum sínum fjøllbroytta samanhangi. Um tað hevur Petur Jacob skrivað langa riterð fyrri. Har eru hini høvudskapitlini Hoyggingin, Grind, Dyrging, A seiðabergi, Postur, farma- og fólkaflutningur, Handlarnir, Undir seinna heimsbardaga, At leita eftir reka, Mylnan, Bátaspæl, Brim og bátadráttur, Útróður, Útróðrarprát, Við ferskfiski til Bretlands, Politikkur, Barnsins gaman, Barnaspæl, á Sandinum, Á Malinikletti, í kavanum, Onnur útspøl, Byrsur og bogar, Innspøl.

Ein niðurstøða

Tá ið øll tey evni, sum viðgjørd eru í báðum bindum, eru lýst, kann ein sjálvupplivað bygðar- og tíðarmynd ikki gerast meira fullfíggið.

Í øllum hesum stóra verki hongur ein heil bygðarmentan saman - lýst á ein vakran, lesiligan, samvitskufullan og estetiskan hátt. Eitt tað fyrsta, tú leggur til merkis, tá ið tú setur teg at lesa hesa Gjár søgu sum endurminning frá barna- og dreingjára, er hin stranga, væl skipaða og logiskt samhangandi uppbyggingin. Her kemur einki dettandi í tilvildarlígar raðfylgju.

Tað er týðuligt, at rithøvundurin avmarkar seg til tað, hann í innganginum sigur seg ætla at skriva um. Hann fer ongantíð útum, og tað dugir bara maður, sum dugir at skriva. Stíflurin er eisini tamdur, so at hann ongantíð verður sentimentalur ella vulgerur. Kortini er rúmd bæði fyrri speisemi og stillfórari ironi. Og tað skal nógv til hjá honum, sum skivar endurminningar. Tí tað man fáur gera uttan kenslur. Men her fella eingi tár.

Úttan menniskju, sum liva ella hava livað, fær eingin bygðarsøga liv. Rithøvundurin ger lítið burtur úr einstøkum persónum; teir

eru sjáldan nevndir við navni. Men nógvir teirra eru at siggja í tí myndatílfari, sum rithøvundurin hevur savnað. Har eru eisini nógvir myndir av bygð og arbeiðslívi, sum í nógvum førum ikki er til longur.

Henda bók er ikki bara fyrri Gjárólki. Hon er eisini ein almenn søga um føroyska bygðamentan í 1940-árunum og nakað fram í 1950-árin. Tí hóast natúran

og menniskjuni ikki eru tey somu, so er hin føroyski felagsnevnanin eyðkendur og greiður.

Tað má viðgangast, at tað er eitt sindur snópið hjá einum, sum gevur seg til at ummæla eina bók, einki hevur at finna. Tað kann tykjast eitt sindur karakterleyst. Men tað er bara at viðganga, at einki hevur verið at finna, sum setast kann niður á. Úr enda í ann-

an er bókin hjá Petur Jacob Sigvardsen: »Úr Gjár søgu. Barnaminni 1« eitt valaverk og ein virðuligur minnisvarði um heimbygðina. Og eg veit, at næsta bind verður ikki verri.

Bókin er umbrotin, prentað og innbunden hjá Einars Prent, og sigast má, at hon er einki minni enn eitt prentlistarverk og eitt prýði fyrri føroyskt prentarhandverk.

PETUR JACOB SIGVARSEN

Úr Gjár søgu

Barnaminni 1

Henda nýggja bókin *Úr Gjár søgu*, sum lýsir føroyskt bygðalív fyrri hálvari öld síðan, er nú komin í bóka-búðirnar. Hetta er fyrsta bókin í einum bókaverki, ið nú ber til at ognar sær. Bókin, sum er skreyttútgáva og tí sera snotilig, er at fáa kring alt landið.

Tygum kunnu eisini fáa *Úr Gjár søgu* - uttan meirkostnað, um tygum ringja (tlf. 14719), ella tygum senda forlagnum henda lepan í útfyltum líki.

270,-

Gerðið so væl at senda mær:
 _____ eint. á 270,- kr. av bókini *Úr Gjár søgu*.

Navn: _____

Búst.: _____

Mótt rindar postgjaldð
268

Forlagið Búgvín
Postboks 3181
110 Tórshavn